

KRÁTER

*Találkoztunk. Találkozunk.
Egy trafikban. Egy árverésen.
Keresgéltél valamit. Elmozdítasz
valamit. Menekülnék. Maradok.
Cigaretta gyújtok. Távozol.*

*Leszállsz és fölszállsz.
Fölszállok és leszállok.
Cigaretta. Lépkedel. Lépkedek.
Egyhelyben járunk; mint a gyilkos
a járásodban gázolok.*

*Madárcsicsergés ahogyan
szememre veted születésem.
Azt, hogy itt állunk. Majd egy útszakasz
holtágában a motyogásom
gurulni kezd, legördül óriás
tagjaidról és ama diadalmas
és vakító valamiről,
ami már nem te vagy.*

*Úgy érint elutasításod,
ez a parázna, kőbeírott suhintás,
hogy tekintetem – két kavics –
azóta is csak gurul és gurul
egy hófehér kráterben. Két szemem,
két szem pattog: az üdvösségem.*

A Biblia Istene hímnemű. Az evangéliumokban övéiről gondoskodó családapa. A prófétáknál férj, aki magához emeli választott népét, a sanyarú sorsú leányt. Az Énekek Énekében a lélek vőlegénye, akivel boldog nászban egyesül.

A pogány vallások misztikája másfajta egyesülésről is tud. Kapcsolatról a föld, az élet, a szerelem, a szépség, a tudás és a szentség istennőjével.

A modern „szenvető misztikus” számára is nőnemű az Isten. De a kapcsolat vele lehetetlen. Legyőzhetetlen hófedte hegy, a csúcson csapdát rejtő kráter. Pompás keblű előkelő hölgy, aki időről-időre átsuhan a Molnár utca és a Kálvin tér aszfaltja fölött. A félszeg kisember első pillantásra végzetesen belebolondul, de ő szóra se méltatja a nevetséges, tolakodó alakot, elnéz a feje fölött. A visszautasított férfi megbabonázva nézi az ékköves, ragyogó melleket, zavartan motyog és megszégyenülve süti le a szemét. Nincs megoldás. Suta élet. Se vele, se nélküle, mindhalálíg.

A nagyváros forgatagában, egy trafikban, egy árverésen közömbös idegenek találkoznak. Ki-ki be van zárva a maga börtönébe. Egymásra tett futó benyomásaik azonnal múlttá válnak. De a szorongató magány kapcsolatot keres: a férfi futó pillantása megakad a pulton keresgélő aranykarperces női kézen, s az benne is elmozdít valamit. A másik belépett az ő életébe és folyamatos jelenné vált. Mostantól fogva egyetlen célja van: kapcsolatba kerülni vele. Hiába szólal meg a józanész vészcsengője: „Vigyázz! Vigyázz! Nem neked való! Menekülj!” Késő. Már csak az ürügyet keresi, hogy a közelében maradhasson, hátha észreveszi őt, és megismerkedhetnek. Cigaretára gyújt, de a nő távozik, anélkül, hogy rápillantana.

A következő helyszín egy járdasziget. A nő leszáll egy villamosról és felszáll egy másikra. A férfi észreveszi, ő is felszáll, majd leszáll a nő után. Cigaretára gyújt. Kivárja, merre indul a másik, aztán nyomába ered. Már átlépte az illem és a jog határait. Tudja, hogy belegázolt a másik magánéletének szférájába, de nem törődik vele: meg kell hódítani!

A nő észreveszi, hogy követik. Megpróbálja lerázni magáról a tolakodó alakot. Megáll egy kirakat előtt, de a másik is megáll. Mint a görög tragédiákban a kórus, az útszéli fákról madársereg csicsergi fülébe a megsemmisítő szentenciát: „Szemtelen fattyú, kurafi! Miért zaklatsz egy úrhölgyet? Hordd el magad!”

A nő újra elindul és befordul az első mellékutcába. De az zsákutca, így kénytelen visszafordulni. Most szembe találja magát üldözőjével. A férfi megbabonázva nézi a vakító briliánssal ékesített kebleket és zavartan motyog néhány ügyetlen, kapcsolatkereső szót. Azonban a nő ingerült tekintete elsuhan a feje fölött. A félszeg kisember szégyenében megsemmisül. A hófehér keblek hóval borított hegyóriásokká nőnek, közöttük a ragyogó lenyugvó nappal. Majd az egyik csúcs meghasad, s mint egy parázna nő, feltárja bensejét, a benne rejlő hófehér márvány krátert.

A keresztény misztikusok lelki sötétségnek nevezik azt a gyötrelmes állapotot, amikor a teremtmény rádöbben Isten nagyságára és a maga semmiségére, az Ő szentségére és a saját bűneire. Úgy érzi, méltatlan az üdvösségre, kárhozatot érdemel és el is fog kárhozni. Ebben a vigasztalan nyomorúságban minden hiúsága, önhittsége, képzelte dicsősége megsemmisül, de a lelki szenvedésben megtisztulva méltó lesz a végtelen kegyelem befogadására.

A lélek sötét éjszakája nemcsak a misztikusok élménye. Minél közelebb jut az ember a tökéletességhez a tudásban, az alkotásban, a művészetben, a szeretetben, vagy a közjó szolgálatában, annál távolabb látja magát a céltől, annál jobban érzi, mennyire elmaradt a megvalósult mű a belső élménytől, az eredmény a szándéktól. A küzdelem eredménye csak a nagy hal partra vont csontváza, vagy Arany János Nessus-inge. Innen minden igazi alkotópálya beépített tragikum – és beteljesedése az alázatban és az egyszerűségben, ahogyan a formai tökéletesség elvesztésével az esetlegesben, a véletlenben, „a töredék foglalatában” megszületik a teljesség, „az Atyaisten ígérete”.

A kortárs közvélemény és a kritika rendszerint értetlenül áll a formabontó mű előtt. Annak lazaságát és dísztelenségét hajlamos az öregkori elfáradás számlájára írni. Valójában az Apokrif, a Négy soros és a Kráter költőjének útja egyetlen töretlen, emelkedő ívet képez. A költő maga is tudatában volt ennek. Ezért lett a „Kráter” cikluscím, s egyben címe az életművét összegző kötetnek. Már elérte a célt: besűríteni a drámai költeményt a színpadi művek és film forgatókönyvek dőlőbetűs szcenikai utasításainak tömör nyelvén írt prózai monológba. Ezért mondta unokaöccsének a kézirat lezárásakor: „Több verset már nem írok.”

A költemény utolsó szava: „az üdvösségem” feloldja az érthetetlen drámai képsort. A vers a költő önvallomása, akinek James szavaival: „elérhetetlen vágyaktól vérzik homloka mély sebekben”. A teremtmény, „a szenvedő misztikus” panaszos imádsága ez a végtelenül szent, teremtő Istenhez.